

CABINET CYNGOR GWYNEDD

Adroddiad i gyfarfod o Gabinet Cyngor Gwynedd

Dyddiad y cyfarfod	24ain Tachwedd 2020
Adroddiad gan	Dafydd Iwan, Cadeirydd Grŵp Strategol Hunaniaith
Pwnc	Hunaniaith

CEFNDIR

Bwriad y ddogfen gryno hon yw bod yn sail i drafodaeth rhwng Grŵp Strategol Hunaniaith a Chabinet Cyngor Gwynedd.

1. Fel Cadeirydd Grŵp Strategol Hunaniaith credaf fod yr adroddiad gan IAITH: Y Ganolfan Cynllunio Iaith, fel dogfen gefndirol i alluogi trafodaeth, yn grynodedeg teg o'r sefyllfa. Mae'n gosod allan yn glir y dewisiadau a'r cyfleon sy'n agored i Hunaniaith.
2. Y tri dewis yw:
  - i. Bod Hunaniaith yn aros yn uned gwasanaeth o fewn strwythurau Cyngor Gwynedd
  - ii. Bod Hunaniaith yn cael ei sefydlu fel uned hyd-braich (ee is-gwmni dan berchnogaeth Cyngor Gwynedd
  - iii. Bod Hunaniaith yn cael ei sefydlu fel endid(au) cyfreithiol annibynnol (ee cwmni cyfyngedig drwy warant, neu sefydliad corfforedig elusenol)
3. Mae'r adroddiad yn gosod allan anfanteision a manteision posib pob un o'r dewisiadau hyn, ond yn datgan mai argymhelliad awduron yr adroddiad yw'r trydydd dewis.
4. Yn dilyn cyfarfod rhithiol o Grŵp Strategol Hunaniaith ar 14:09:20, mae nifer ohonom yn tueddu i gytuno ag argymhelliad yr adroddiad, ac yn dymuno cael cyfarfod buan gyda Chabinet y Cyngor i drafod y ffordd ymlaen.
5. Mae Hunaniaith yn ddyledus iawn i Gyngor Gwynedd am ei gefnogaeth o'r dechrau'n deg, ac yn falch o'r gwaith a gyflawnwyd. Ond yn wyneb y cwtogi ar adnoddau Hunaniaith, a'r tebygrwydd y bydd pwysau cynyddol i gwtogi ymhellach, credwn ei bod yn amser i Hunaniaith sefyll ar ei draed ei hun, a bod yn gyfrifol am godi arian o ffynonellau eraill i ategu'r arian a ddaw gan y Llywodraeth.

6. Fel Cadeirydd, rwy'n ymwybodol iawn ers tro bellach fod potensial Hunaniaith yn cael ei lesteirio gan brinder staff ac adnoddau (mewn amser ac arian), ac nad yw'r sefyllfa bresennol yn caniatáu adeiladu ar y seiliau a osodwyd, nac i ddatblygu cynlluniau fu'n llwyddiannus i ehangu gweithgaredd Cymraeg yn y gymuned.
7. Rwy'n ymwybodol iawn bod yna ddeinamig amlwg mewn sawl cymuned a welodd sefydlu cyrff amrywiol sy'n gweithredu drwy gyfrwng y Gymraeg. I enwi ond ychydig:
  - *Antur Waunfawr
  - *Ynni Ogwen
  - *Nant Gwrtheyrn
  - *Cwrw Llyn
  - *Cymdeithas Tai Gwynedd
  - *Plas Glyn-y-weddw
  - *Antur Nantlle
  - *Siop Griffiths
  - *Antur StiniogMae'r adroddiad dan sylw yn awgrymu sefydlu Fforwm sirol, a'r peth amlwg fyddai fforwm o gynrychiolwyr y cyrff hyn i awgrymu rhaglen waith i Hunaniaith er mwyn sbarduno ac ehangu gweithgarwch drwy'r Gymraeg yn y sir.
8. Mae'n bwysig pwysleisio, fel y gwnaeth Hunaniaith o'r cychwyn, mai ychwanegu at fwrlwm a defnydd y Gymraeg yn y sir yw'r nod, ac nid cystadlu gyda'r hyn sy'n digwydd eisoes. A'r angen amlwg yw i fynd a'r Gymraeg i feysydd newydd, ac i ardaloedd lle mae'r trai ieithyddol yn digwydd ar hyn o bryd.
9. Byddai'r gwaith paratoi ac ymchwil a wnaed gan Hunaniaith eisoes yn gallu bod yn sail i unrhyw gynlluniau wrth gwrs, ond mae'n hanfodol fod y pwyslais ar weithredu effeithiol, a'r gwaith hwnnw wedi gwreiddio yn y gymuned.
10. Mae llawer i'w ddweud o blaid yr argymhelliad yn yr adroddiad y dylai gwaith Hunaniaith rannu'n 4 yn ddaearyddol, er mwyn cryfhau'r cyswllt lleol (awgrymion Bangor ac Ogwen, Gwyrfaï, Meirion a Dwyfor fel rhanbarthau posib), ond mater i'w benderfynu yw hyn.
11. Y cam pwysig nesaf yw cytuno gyda Chyngor Gwynedd a'r rhan-ddeiliaid presennol ar ffordd ymlaen, ac ymgorffori unrhyw argymhelliad wrth gyflwyno'r cais nesaf am gyllid i'r Llywodraeth, gyda golwg ar weithredu'r newid ymhen blwyddyn i rwan.

GOFYNNIR I'R CABINET YSTYRIED Y CANLYNOL:

12. Fod y Cabinet yn cefnogi cyfeiriad Grŵp Strategol Hunaniaith i gynyddu'r cyfle i gryfhau seiliau'r Fenter Iaith (Hunaniaith) trwy ei datblygu yn endid annibynnol.

13. Er mwyn datblygu'r ffordd ymlaen ar seiliau cywir, fod y Cabinet yn ymrwmo i:

- a) Sefydlu tasglu o swyddogion y Cyngor i adnabod y camau angenrheidiol sydd angen eu dilyn i ddatblgu Hunaniaith yn endid annibynnol ac adnabod unrhyw ofynion pellach sydd eu hangen i symud y gwaith ymlaen
- b) Adrodd yn ôl i mi fel Cadeirydd y Grŵp Strategol a'r Aelod Cabinet, Y Cyngorydd Nia Jeffreys yn y lle cyntaf

Dafydd Iwan